

Киенкі (қарақаптал,
трипаносомоз)

Орындаған: Ынтықбай П

Топ: ВМ - 502

Тексерген: Ахметова Г .

Киенкі немесе қарақаптал жылқы мен есектің және қашырдың *Trypanosoma equiperdum* деп аталынатын паразит қоздыратын, көбінесе жыныстық жанасу арқылы жұғатын созылмалы ауруы. Ауруға шалдыққан малдың жыныс мүшелері, терісі және жүйке жүйесі зақымдалады.

Қоздырғышы. Киенкінің қоздырғышы *Trypanosoma equiperdum* денесі бұрғы тәрізді бір торшалы паразит. Оның ұзындығы 22-28 мкм, ені 1,4-2,6 мкм. Денесінің орта тұсында ядросы, ал оның арт жағында тағы бір кішірек ядросы (блефаропласт) орналасқан. Киенкінің трипанозомасы жыныс мүшелерінің кілегей қабығын және осы қабықтың қыл тамырларын мекендейді. Трипанозоманың бұл түріне тек қана тақ тұяқтылар бейім. Зертханалық ұсақ жануарларға бұл қоздырғыш жұқпайды. Сондай-ақ, жасанды қоректерде де өсіп-өнбейді. Жыныс мүшелерінде паразит ұзынынан екіге бөліну арқылы көбейеді.

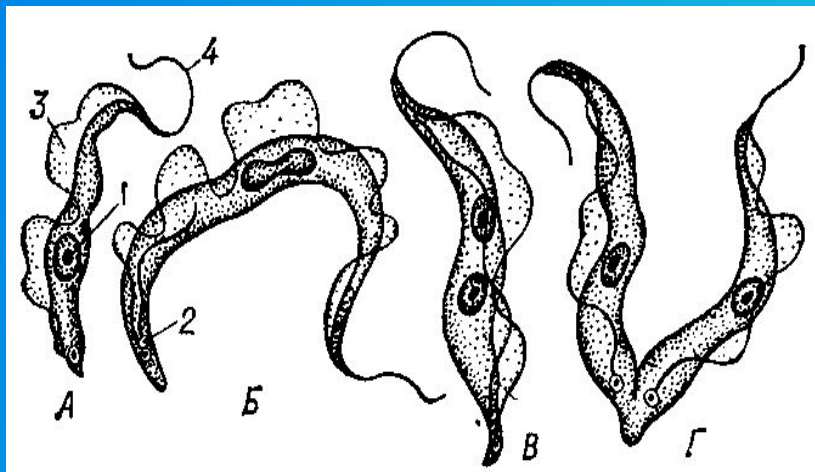

Рис.5.7. Трипаносомы в мазке крови. Окраска по Романовскому—Гимзе

Эпизоотологиялық деректер. Киеңкі ауруымен жылқы, есек және қашыр ауырады. Ауру көбінесе шағылыс маусымында ауру малдан сау малға жұғады. Үйірдегі айғыр ауруды ондағы биелерге таратады.

Қазақстан жағдайында киеңкі жергілікті байырғы жылқыда, әсіресе табындағы жылқыда, ешбір сыртқы белгісіз астыртын өтуі мүмкін. Бірақ шеттен әкелінген асыл тұқымды жылқыға жұқса, кесел ауыр түрде өтеді. Есек пен қашырда бұл аурудың клиникалық белгісі болмайды.

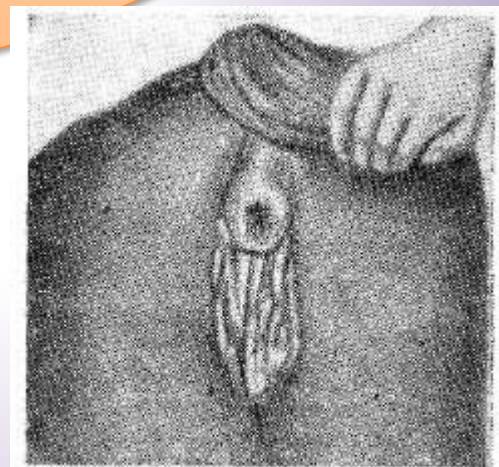
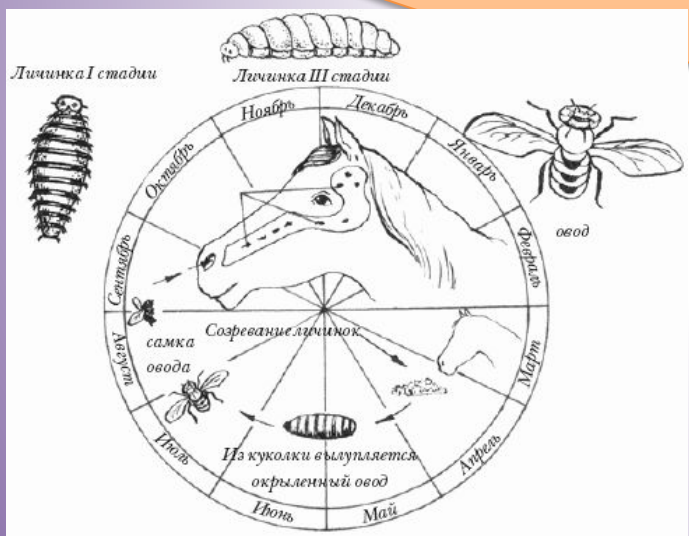

Рис. 5. Денитментация при случной болезни.

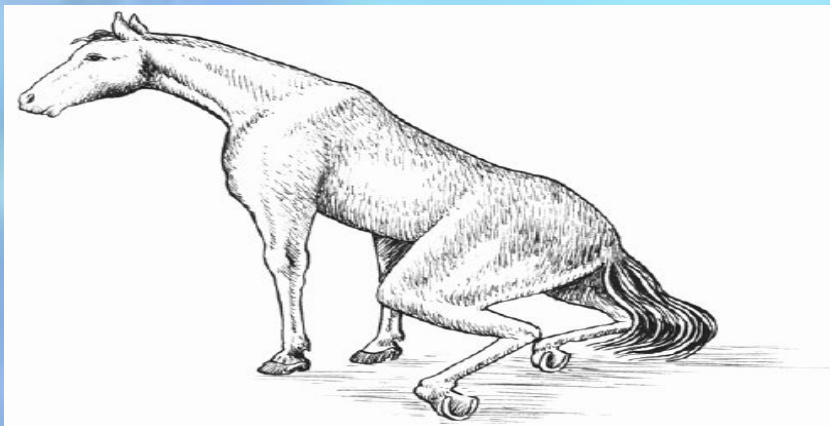
Емі

пепиразин, декарис, комбантрин,
пирантел, вермокс, гельминтокс

Бильтрицтд, зентел, аллергияны
төмендететін антигистаминді дәрілер

Ауру белгілері. Киеңкінің жасырын кезеңі 2-3 ай. Аурудың алғашқы кезеңінде айғырдың жыныс мүшелері- ұмасы, қасасы, күпегі ісінеді. Ал биенің желіні, сыртқы жыныс мүшелері және құрсағының төменгі жағы ісінеді. Ісіктерді сипап көргенде салқын, жұмсақтығы қамыр тәрізді және мал ауырсынбайды. Жыныс мүшелерінің терісінде алғашқыды кішкентай түйіндер пайда болып, олар кейіннен ашық жараға айналып жазылып кетеді де, орнында ақшыл дақтар (пигментсіз) қалады.

Аурудың екінші кезеңіне жылқы терісінің зақымдануы тән. Ауру жылқының терісінде ауық-ауық есек жем тәрізді бөртпелер пайда болады. Сауырында, кеуденің екі жағында және қарын жағында дөңгелек, диаметрі 4-20 см- дей шығырық тәрізді ісіктер пайда болып, бірнеше сағаттан кейін бұл ісіктер өздігінен жойылып, аздан соң қайта шығуы мүмкін. Әдетте буаз бие осы кезеңде іш тастайды. Ауру бұдан әрі асқына түссе, киеңкінің үшінші кезеңі басталады. Аурудың үшінші кезеңінде жүйке жүйесі жартылай (парезге) немесе толық салдануға шалдығады. Әдетте бір жақтағы жүйке парезге шалдыққан жылқының бір құлағы салбырайды, бір жақ қабығы түседі, ернінің бір жағы қисаяды. Аурудың үшінші кезеңінде малдың көзі конъюнктивитке шалдығып, оған ақ түсуі (ноғала) мүмкін. Сондай-ақ, буындар ісініп, тыныс жолдары да қабынады. Киеңкі созылмалы ауру, ол 1 жылға, кейде одан да артық уақытқа созылады. Бірақ жоғарыда көрсетілген белгілері түгел біліне бермейді. Табындағы жылқыда аурудың бірінші кезеңі байқалмай өтуі де мүмкін. Ауру асқынып, мал қиналып тұрып қалғанда ғана киеңкінің келесі кезеңдерінің белгілері біліне бастайды. Кейде ауру жасырын түрде өтіп, тек қана екінші және үшінші кезеңдерінің кейбір белгілері ғана білінеді.

Емі. Ауру жылқының күре тамырына 0,015 г/кг мөлшерінде физиологиялық ерітіндіге езілген 10 % наганин құйылады. 15-20 күннен соң препаратты осы әдіспен қайта қолданады. Дәрінің уытын қайтару үшін емдеген соң жылқыны жеңіл тер шыққанша күніне 3-4 рет желдіртіп алу шарт. Киеңкіні емдеу үшін азидин дәрісі де қолданылады. Ол үшін азидинді 3-5 мг/кг мөлшерінде 7 % ерітінді түрінде бұлшық етке егеді. Емді 24 ағаттан соң осы дозада қайталайды. Емдеуден кейін 5-6 айдан соң жылқыны барлық анықтау тәсілдерімен зерттейді. Теріс реакция берген жылқыны сау деп есептейді. Ауру қайталанса, жылқыны етке жібереді.

Диагнозы. Ауруды анықтау үшін эпизоотологиялық деректерді, клиникалық белгілерін еске ала отырып, микроскопиялық және серологиялық (КБР, иммунофлуоресценция) зерттеулер жүргізеді. Микроскопиялық зерттеу жүргізу үшін, ауырған биенің қынабынан, айғырдың уретрасынан қырынды алып, пән шынысына бір тамшысын тамызып, жапқыш әйнекпен қысып көруге болады. Кейбір ауырған малдардан паразит табылмауы мүмкін. Сол себептен де қосымша қан сарысуын серологиялық реакциямен тексереді. Киенкі шыққан жылқы табыны арасында клиникалық, микро- скопиялық және КБР әдістерімен зерттеулер жүргізіп, оның нәтижесін ескере келіп, оларды 4 топқа бөледі.

Өлекседегі өзгерістер. Малдың өлексесі өте арық. Кілегей қабықтары бозарыңқы. Жыныс мүшелерінің маңында ісік уытты жаралар, ақшыл дақтар болуы мүмкін. Бөксе жағы мен артқы бұлшық еттері семгендіктен, жіліктері сойдиып қаңқаға ұқсаған. Сөл бездері ұлғайған.

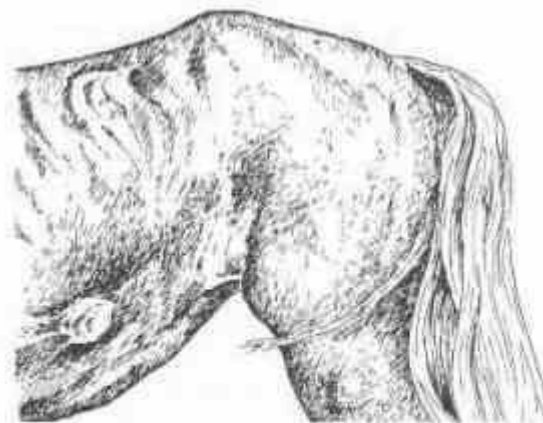
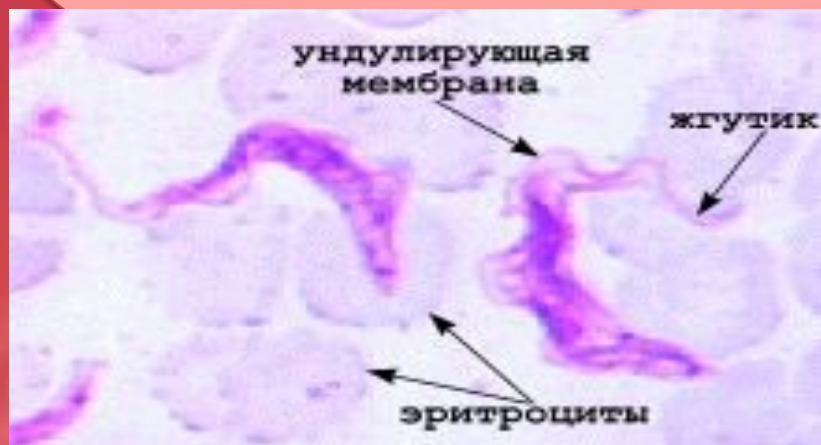

Рис. 277
Случная болезнь. Галлерное пятно
на левой стороне брюха

Алдын алу және күресу шаралары Егер шаруашылықта ауру мал шықса, оларды дер кезінде сойып тастау керек. Егер бұл шара шаруашылыққа тиімсіз болса, ауру және ауруға күдікті топтағы жылқыны емдеу қажет. Шаруашылық киенкі ауруынан таза емес аймаққа айналады. Басқа топтардағы жылқыларға түгелдей емдік мөлшерінде наганин егіп, жылқы басын жылдам сауықтыруға мүмкіндік жасайды. Шағылыстыру науқаны қарсаңында жылқыны түгелдей барлық анықтау тәсілдерімен тексеріп, мал ішінде киенкінің бар-жоғын анықтау керек. Аурудың көмескі белгілері бар жылқыны оқшаулап емдеу орынды. Сау айғырға үйірге қосарда сақтық ретінде наганин 0,01 г/кг мөлшерде егіледі, құрал-саймандар зарарсыздандырылады. Таза емес шаруашылық субъектілерінде мал әкелуге, әкетуге, жылқыларды (есек, қашар) сатуға және ары- бері ауыстыруға, ауру және ауруға күдікті малдарды жаюға, сонымен қатар ұрықтандыруға жол берілмейді. Таза емес шаруашылық субъектілерінде шағылыстыру кезеңдерінің арасында, сезімтал малдарды, ауырған және ауруға күдікті биеден туған құлындарды жылына үш рет тексеріп отыру қажет. Ауру және ауруға күдікті малдың көңін, жем-шөп қалдықтарын, төсеніштерін өртейді. Таза емес шаруашылық субъектісінен ақырғы ауру мал бөліп шығарылған соң бір жыл өткеннен кейін, егер шаруашылық 118 субъектісінде қалған барлық малдар киенкі ауруына теріс нәтиже берсе ғана таза аймақ деп жарияланады.

Назарларыңызға

рахмет!!!

